

En Riquet del Plomall - Amélie Nothomb

La majoria dels contes que hem explicat als fills o que ens han explicat els pares provenen de tres fonts: Charles Perrault, un cortesà francès que a finals del segle XVII en va recollir –i reescriure al seu aire- uns quants de tradicionals; Jacob i Wilhelm Grimm, dos germans alemanys que a principis del segle XIX van recopilar contes amb un afany filològic, gairebé científic; i Hans Christian Andersen, un escriptor danès que més tard, també al segle XIX, en va escriure de propis, d'un moralisme reformista. De tots tres, Perrault és el fundacional, el primer a qui se li va acudir aplegar unes narracions orals que fins aleshores ningú havia valorat. Els seus contes han tingut una influència considerable. Qui no recorda la Caputxeta, la Ventafocs, la Bella Dorment, Barbablava o el Gat amb Botes? El conte d'en Riquet del Plomall, que no és dels més coneguts a casa nostra, és el que Amélie Nothomb ha decidit recrear en el seu últim llibre.

Segons Perrault, Riquet és un noi lleig i intel·ligent que s'enamora d'una noia bonica i toixa. En el moment en què és correspost, es produeix la transformació: ell guanya atractiu i ella adquireix llestesa. A la reflexió final, Perrault suggereix una interpretació simbòlica: "Tout est beau dans ce que l'on aime, / tout ce qu'on aime a de l'esprit." La tesi no ens és desconeguda: quan algú és estimat, immediatament se li posen de relleu (o se li manifesten) tot d'atractius mentals i físics. Una altra tesi: potser se li encomanen a través del contacte continuat amb algú que els posseeix, o potser cal estar-ne enamorat per detectar-los. Sigui com sigui, el conte de Perrault manté la simetria fins al final: els dos protagonistes, que són el contrari l'un de l'altre en termes físics i mentals, s'enamoren mútuament i adquireixen les virtuts principals de l'enamorat.

Els primers passos

La primera frase del llibre d'Amélie Nothomb se'ns enduu: "Prenyada per primer cop als quaranta-vuit anys, l'Énide esperava el part com qui espera torn a la ruleta russa." En aquest capítol neix i creix Déodat. Assistim als seus primers passos -quan encara no sap que és lleig-, fins que topa amb el primer mirall. Paral·lelament a la lletgesa, li creix la intel·ligència. En el segon capítol, la bella Trémière té uns pares tan joves que de seguida la deixen a càrrec d'una àvia a qui adora. Al contrari que la protagonista del conte de Perrault, no és estúpida, sinó intuïtiva i silenciosa: original.

Els capítols següents mostren el creixement alternat dels dos protagonistes. Déodat assumeix el *bullying* amb un tarannà esportiu: es riu dels insults, ordeix estratègies, busca aliats. Decebut per les relacions humanes, es torna contemplatiu i es deixa fascinar pels ocells. En circumstàncies semblants Trémière no es defensa dels atacs, sinó que es refugia en un mutisme plàcid. Encara no es coneixen, però tots dos se

saben diferents dels que els envolten. S'han acostumat a la solitud, disposen d'una vida interior complexa, s'han acceptat tal com són i no ho viuen com un problema.

Els dos capítols següents corresponen a l'adolescència. Déodat es resisteix a dur la cotilla que frenaria el creixement de la gega: "La naturalesa ha volgut agraciarme amb tots els horrors. És un projecte que em fascina, no voldria posar-hi traves." Descobreix que té èxit amb les noies, que el persegueixen, s'engelseixen, li demanen més del que ell està disposat a donar-los. S'adona que n'hi ha prou de ser diferent dels altres nois perquè elles s'interessin per ell, però no per mantenir-hi el vincle sentimental: "Si el tret masculí més característic era la vulgaritat, el femení era la insatisfacció." Mentrestant, el rebuig que desperta la bellesa de Trémière entre les companyes es transforma en odi quan arriba a l'adolescència: "El que és molt lleig pot suscitar una certa compassió; el que és molt bonic irrita sense pietat". Mestres i alumnes decideixen que una noia tan atractiva per força ha de ser estúpida. Tarda molt a tenir un pretendent, que després de gaudir-ne l'abandona i la deixa ferida. En aquest punt ja ens hem adonat que Nothomb dedica més pàgines al geperut que a la bella; també és cert que ell duu una vida més activa i que porta la iniciativa en més d'un aspecte. D'altra banda, la innovació principal respecte del conte original s'aplica a ella, que resulta que no és curta sinó que només ho sembla. Una cosa va per l'altra.

Déodat tasta finalment els dolors del desamor i es refugia en l'ornitologia: "El que ens ensenyen els ocells és que la llibertat autèntica és possible, però que també és difícil i ens omple de neguit." Casat amb precipitació, aviat s'adona que la seva esposa deixa de ser fascinant quan es troba dins la llar i encunya l'expressió "rul·lo verbal": igual com algunes dones es posen aquests complements capil·lars per lluir cabellera quan surten al carrer, ell també ha de patir en la intimitat la xerrameca vulgar de la seva esposa, que contrasta amb la manera de parlar més polida que mostra en públic. En paral·lel, Trémière esdevé model. Finalment, coincideixen i detecten que són diferents dels altres (justament és aquesta la sensació que anomenem "amor"). Ella ja ha assumit que no és beneïta, sinó que tan sols li falta enginy. Calia un home com ell per apreciar les qualitats no evidents de la noia. Final felicitat: "No es van casar. Ella no li va parlar mai amb la veu crispada d'una esposa, i ell sempre li va estalviar les sornegueries dels marits."

El llibre també dialoga amb el conte original de Perrault: els dos protagonistes de Nothomb el coneixen, i el fan servir per confrontar-s'hi. L'estranyesa amb què s'enfronten a la vida quotidiana permet aproximacions peculiars, no només a la bellesa i a la intel·ligència, sinó també al gregarisme, la joventut o la vida de parella. Des d'aquest punt de vista, el llibre ens pot recordar *L'elegància de l'eriçó*, de Muriel Barbery, que també tractava del procés d'aproximació d'uns quants veïns que es reconeixien entre si com a solitaris subestimats.

Un llibre a l'any

De família belga, nascuda el 1967 al Japó, des de 1992 -quan es va donar a conèixer amb *Hygiène de l'assassin*- Amélie Nothomb ha publicat com a mínim un llibre cada any, en general menys de dues-centes pàgines i temàtiques prou diferents. L'origen metaliterari d'*En Riquet del Plomall* no ens ha d'enganyar. No sabem -ni ens interessa- si la solitud de Déodat i Trémière està basada en fets, però certifiquem que la seva raresa està narrada amb dosis molt elevades de versemblança.

Quan recordem el llibre, sembla impossible que tot el que s'hi narra càpiga en menys de 130 pàgines. Amélie Nothomb té el do de la narració aèria: esbossa les situacions amb subtileza, les aborda sense partits presos i les abandona abans que el lector se'n cansi. Posseeix, en fi, allò que els teòlegs anomenen gràcia, i que al segle XVII Dominique Bouhours anomenava "je ne sais quoi". Potser aquesta gràcia és l'aportació francesa a la literatura del tercer mil·lenni. Si els autors anglosaxons han pres el relleu de Dickens amb novel·les sòlides i extenses, autors francesos com Amélie Nothomb, Jean Echenoz, Emmanuel Carrère, o Eric Vuillard dominen l'art de la lleugeresa i la velocitat.

Columna va traduir els llibres d'Amélie Nothomb als noranta, Empúries durant la primera dècada del segle XXI, i Anagrama des de 2012. Els seus lectors sovint segueixen el ritual de devorar-ne cada nou llibre tan bon punt surt. *En Riquet del plomall* ha estat traduït amb el *savoir faire* habitual per Ferran Ràfols Gesa, a qui ja devem altres obres de la mateixa autora.